

PRIJATELJ,
ki s simpatijo spremljaš
našo borbo,
pridruži se nam,
vstopi v komunistično partijo!

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst,
Ul. Capitolina 3 - Telefon 744046, 744047
DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino:
34170 Gorica, Ul. XXIV. Maggio 18 -
Telefon 24-36
NAROCNINA: Letna 1000 lir, polletna 550
lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

Obnovljena izdaja - Leto XX. - Štev. 19 (729)

TRST - 6. decembra 1968

Posamezna številka 40 lir

Printed in Italy - Sped. in abb.
Quindicinale post. Gruppo II

Potreben je korenit preobrat

Ni izključeno, da bo vladna kriza rešena še pred izidom našega lista. KD, PSI in PRI vodijo sedaj pogajanja za sestavo «nove» vlade leve sredine. Vendar pa je v tem res malo novega. Nadaljuje se globoka politična kriza, ki se je prav gotovo ne more premostiti kar tako, z novim transformizmom, z novim kompromisom med oblastnimi skupinami. V bistvu gre za enostavno zavlačevanje z rešitvijo tistih korenitih vprašanj, ki ne morejo čakati. In da to ni puhla fraza dokazujejo enotni ljudski nastopi, mnogična gibanja, ki jih vladni drobiž res ne more zaustaviti.

«Nujno se mora izvajati — piše v neki resolucije vodstva KPI — miroljubna zunaj politika, utrditi in razviti se mora demokratično življenje v državi. Pereče vprašanje zaposlitve se mora rešiti, prav tako vprašanje povišanja mezd in pokojnin, demokratičnih svobod, delavstva v tovarnah, strukturnih preobrazb na področju gospodarstva in javnega življenja, novih oblik demokracije.»

Vsa vprašanja ostanejo, tudi če bo Rumor sestaval novo vlado; in to kljub notranjim razprtijam v KD in PSI. Kajti prazno je upanje tistih, ki niso razumeli nauka 19. maja, ko se je Italija spet pomaknila v levo: enotne ljudske borbe jim ne bodo dale miru. Lahko uporabijo tudi lekarsko doziranje mest v vladi, ki ne more pomagati, če se ne izvede korenit politični preobrat.

«Morajo se osamiti nazadnjaške skupine in premagati vsakršni transformistični manevar — piše v resoluciji našega vodstva — kajti vprašanje, ki se danes postavlja je vprašanje prisotnosti delavcev pri vodenju države in družbe.» Za to se razvija borba, da se rešijo stvarna vprašanja delavcev in ljudskih množic in da se uresniči enotnost sil, ki morejo postati alternativa levi sredini. Ta alternativa se ustvarja v borbah samih, ki naj jih označuje največja enotnost in čimvečja nepretrganost.

Slovinci, ki živimo v Gorici, Trstu in Benečiji smo pri tem neposredno zainteresirani, saj je vprašanje naših narodnost-

nih pravic bistveno vprašanje demokracije in mislimo, da je prav, da odločno damo svoj prispevek.

Naša so vprašanja delavcev Svetega Marka in drugih industrij družbe IRI, upokojujencev, mladih in šole (ki je pri nas v še posebno hudem položaju). So vprašanja kmetov, ki so pred tednom združeno - Italijani in Slovenci, manifestirali po tržaških ulicah. So vprašanja dostojnega doma, najemnin in socialnega skrbstva.

Zivimo v avtonomni deželi, ki je gospodarsko zaostala, in ji vlada koalicija leve sredine, ki je preživela samo sebe, ne da bi znala uveljaviti deželno avtonomijo in dati nekaj koristnih pobud.

Treba je okrepiti boj za premostitev «leve sredine» tudi v deželi, za odpravo protikomunistične diskriminacije. Tudi med Slovenci se mora dvigniti glas delavcev in vseh demokratov, ki naj terjajo novo politiko prav v tej deželi, v kateri smo še vedno državljani druge kategorije.

M. C.

Spet delavska kri

V Siciliji je spet stekla kri. Najrevnejši ljudje v najrevnejši italijanski pokrajini so stavkali že enajst dni in podpirali svoje zastopnike, ki so se pogajali z veleposestniško organizacijo «Confagricolturo». Enajstega dne zvečer je v Avolo prišla državna oblast. Nosila je uniformo policistov. Ti pa so nosili za pasom solzilne bombe, v rokah pa nabitno brzostrelko.

Ne vemo za ukaz. Vemo pa, da gotovo niso prišli braniti koristi revnih kmetov in dninarjev.

Iz opisa nekega očividca smo barali: «Ko se je megla solzilnega plina razblinila se je pred našimi očmi prikazala neverjetna slika. Policisti so se postavili na bojne položaje in odprli ogenj iz brzostrelk. Streljali so najprej po malih motorjih, ki smo jih pustili ob cesti. Rafali iz brzostrelk so prebili bencijske tankerje, ki so se razpočili.»

Kasneje so postali tarča besnega streljanja ljudje sami.

Dva kmetijska delavca sta obležala v krvi pod jasnim siciljskim nebom, drugi trije pa se borijo s smrtjo v bolnišnici.

«Bila je prava vojna...» je dejala neka druga priča, in krajevni poslanec je na tleh zajel polne dlani praznih izstrelkov. Nabral jih je za tri kilograme.

Res je bila prava vojna. Vojna

med revnimi in nasiljem kapitalistične družbe, ki ni spremeni- la svojega obraza.

Sedaj bi demokristjani, ki nosijo neposredno odgovornost za strašni pokol, ki pa ni prvi v dolgih povojnih letih, radi zabrisali za zločinom vsako sled in takoj obnovili pogajanja za oblast. Z odstavko dveh ali treh funkcionarjev bi radi obšli srž zahtev ki jih ljudstvo postavlja vsem, ki imajo nekaj vesti: policija se mora razorožiti! Vsaj tedaj, ko posega v sindikalne boje! Nesmiselno je, je dejal demokristjanski sindikalist Storti, da prihajajo na sindikalne shode policisti oboroženi, kot če bi šli na vojsko.

Mi Tržačani, ki smo se zadnja leta za las izognili nevarnosti, da bi stekla tudi po naših ulicah topla delavska kri, se moramo še posebej dvigniti in zahtevati, naj se policija razoroži, naj se preneha z državnim nasiljem proti revnim in zapostavljenim.

Krivi pa naj plačajo: toda ne samo nizki funkcionarji, ki samo izvršujejo politične ukaze, ki prihajajo od zgoraj. Obsoditi se morajo vsi — in mi jih dobro poznamo, saj nam vladažo že dvajset let — ki so omogočili ta novi zločin.

Družinam prizadetih tovarišev v Siciliji pa izrekamo našo bridko, trdo, delavsko solidarnost.

25. obletnica AVNOJA

Pred nekaj dnevi so jugoslovanski narodi obhajali 25. obletnico II. zasedanja AVNOJA, ki je položil temelje novi, socialistični skupnosti delovnih ljudi, še tedaj, ko je Evropa v rdeči zarji zubljev druge svetovne vojne krvavela iz vseh ran in je bila zmaga daleč. V malem bosanskem mestecu Jajcu, na partizanskem osvobojenem ozemlju so se 29. novembra 1943 zbrali delegati vojskujočih se narodov razkosane Jugoslavije in na takem, dejansko najvišjem predstavniškem mestu izpričali, da je narod, ki se bori še vedno suveren, kljub okupaciji. Izpričali so voljo borečega se ljudstva živeti v novi, socialistični skupnosti, ki jo bo rodila revolucija, v katero je narodnoosvobodilna borba že preraščala. Dejansko je bil to stvaren akt samoodločbe narodov, prvi, odločilni korak revolucije, ki je sklenila, da bo zbrisala razprtije med posameznimi narodnostmi, na katere je računala sovravniki in njegovi pomagači, in jih v duhu internacionalizma obnovila.

Svečane proslave 25. letnice AVNOJA so dosegle svoj vrhunec z zborom v Jajcu, ki se ga je udeležil med drugimi tudi tov. Tito, ki je po proslavi imel tiskovno konferenco, na kateri je orisal stališča Jugoslavije do današnjih vprašanj, ki tarejo svet in še posebej posegel v polemiko, ki se je razvila zadnje čase prav o jugoslovanski politiki do vojaških blokov.

Jedro Titovih izjav je bila trditve, da Jugoslavija odločno odklanja «atlantsko» teorijo o «sivih področjih», ki so po nedavnem zasedanju v Bruslju uradna atlantska politika. Dejal je, da je povedal tudi ameriškim državnikom, ki so prišli v Jugoslavijo takoj po zasedbi Češkoslovaške, da ne sprejema nikakršne pomoči. Na splošno je bil Titov govor umirjen, kar je popravilo tudi slab vtis, ki ga je dalo nebrzdano pisanje dela jugoslovanskega tiska.

O govoricah, da bi utegnile članice varšavskega pakta napasti Jugoslavijo je Tito dejal, da ne vidi razloga in niti neposredne nevarnosti za to.

S tem govorom je dejansko uradna proslava prerasla v važen politični trenutek, ki bo gotovo imel tudi ustrezen odmev.

Po seji NATO v Bruslju

Obnavljanje atlantske histerije

Teorija o «sivih področjih» in naše stališče

Trenutno stanje v Evropi označuje brez dvoma načrtno obnavljanje atlantske histerije. Po sestanku ministrov NATO v Bruslju, je prišlo do novega sestanka v Atenah s «črnimi polkovniki», v Neaplju so ustanovili «nadzorni odbor» NATO, ki sledi vsakemu premiku sovjetske mornarice v Sredozemlju, ki je po njihovem nekakšno «ameriško jezero», v katerem se lahko svobodno premika samo VI. ameriško brodogradilnica. Povojska pa se razvija propagandistična dejavnost, in v sklopu te dejavnosti tudi nedavni atlantski seminar v Trstu.

Mednarodni položaj opisuje vsakodnevni tisk. Mi bi radi povedali samo obrobno misel, da prenehajo ameriškega bombardiranja Severnega Vietnama in začetek pogajanj, ki jih je sajgonska lutkovna vlada do zadnjega skušala osporavati, dokazujeta, da se imperalizem da osamiti in da so sile miru močnejše od sil vojne. Od tod pa tudi nauk, da se mora okrepiti boj za mir. Da se bo prenehal napad v Vietnamu, da pride do prave varnosti v Evropi. (V tej zvezi naj omenimo zadnjo pobudo tržaškega odbora za mir, ki je 2. decembra organiziral uspelo zborovanje v fojeju gledališča Verdi, na

katerem je spregovorila senatorka Tullia Carrettoni.)

Seveda je nastop za dogovor o kolektivni varnosti v Evropi, za razpustitev vojaških blokov zelo važen. Še posebej pa to velja za naše mesto, za deželo kot je Furla-

nija Julijska krajina, ki najhuje občutijo posledice atlantske politike: vojaška oporišča tujih vojsk, vojaške služnosti in upadanje tržaškega pristanišča. In perspektiva, ki nam jo nalagajo atlantska vod-

(Nadaljevanje na 4. strani)



Pogled na demonstracijo v Avianu.

Zaradi bolezni glavnega urednika «Delo» ni izšlo v mesecu novembru. Naročnike in bralce prosimo za razumevanje.

Živahna razprava v sekcijah pred kongresom federacije

Do sedaj nad 20 sekcijских kongresov - Opčine, Repentabor in Ferlugi stoddostno obnovili izkaznice

Predkongresna dejavnost naše federacije je v teh prvih decembrskih dneh še precej živahna. Kot se sicer dogaja po vseh drugih italijanskih pokrajinskih predkongresnih dejavnostih nekaj ločenega; morda celo strogo formalnega. Nasprotno, XII. kongres KPI občutijo vsi kot trenutek, ko partija zbere svoje sile in utrdi svojo enotnost, ne da bi prenehala delovati na vseh področjih, od mednarodnega, kjer ima velik ugled, do notranjega, gospodarskega in socialnega.

Dogodki se v mednarodni areni prehitujejo, medtem ko se čedalje bolj čuti pri nas val reakcije, ki hoče izkoristiti dogodke na Češkoslovaškem za oživitve atlantskega duha, grobega antikomunizma in policijskega nasilja.

Temu daje prav sedaj odgovor naša partija, ki je zdaj prej ko slej vodilna sila delavskega razreda.

V Trstu in okolici je bilo doslej že nad dvajset sekcijских kongresov. Predkongresna zborovanja so za večino sekcij bila nekaj naravnega, zaključek razprav, ki so bile načete že na drugih, običajnih sestankih. Razlika je bila samo v tem, da je bilo občutiti tisti formalni trenutek, ko člani partije sodelujejo pri izdelovanju splošne politične linije, razpravljajo o novih vodilnih tovarših v sekcijah, volijo delegate na pokrajinski kongres.

Razprava v sekcijah se vrtila okrog glavnih tem, ki jih vsebujejo politične teze CK KPI. Tako vlada izredno zanimanje za mednarodno dogajanje, perspektive vojne v Vietnamu, vloge delavskega gibanja v tem trenutku. Še posebno skrb izražajo tovarši zaradi kritičnega položaja, v katerem se nahaja mednarodno delavsko gibanje, ki sedaj še posebno potrebuje enotnosti. Živahno so razprave o zadnjih češkoslovaških dogodkih, pojanuarski «novi poti» in kritikah, ki so jih izrekle partije petih držav članic Varšavskega pakta, ki so zasedle ČSSR 21. avgusta letos. Glede tega je opaziti različna mnenja, navzlic katerim pa je enotnost v vrstah naših tovaršev klena in trdna tedaj, ko gre za odločno zavračanje vsakršne špekulacije tistih, ki s socializmom nimajo nobene opravke.

Ce prejdemo od zunanjih na notranje probleme, tedaj vlada še precejšnje zanimanje za jasnejše, krajše in odločne besede kongresnih tez o «italijanski poti v socializem». Glede praktičnih ukrepov, da se ta strategija italijanske socialistične revolucije izvede, je v sekcijah razprava prav tako živahna.

Seveda pa ne manjka v razpravah tudi drugih, krajevnih tem, ki so prav tako bistvenega pomena. Naj omenimo samo gospodarsko stanje tržaškega področja in razpravo, kako naj se to reši. Predvsem je živahna razprava o liniji sindikalne borbe, ki jo je tržaško delavstvo prehodilo in kritični pregled vsega, kar smo ta čas naredili.

Tako se v sekcijских predkongresnih razpravah postavlja vprašanje širjenja enotne fronte delavcev v sindikatih, odnosa partije do drugih političnih sil, katoličanov in socialistov.

Verjetno je najpozitivnejši element, s katerim partija razpolaga danes prav mladina, ki se je ta zadnja leta vključila v borbe za mir in prepoved tržaškega gospodarstva in ki je iz izkušnje teh bojov prišla do sklepa, se aktivno udeležiti partijskega življenja. Mladi radi posegajo v diskusijo in ji dajejo nov, živahen ton, prepričani, da bodo tudi zaletavostjo (zakaj pa ne) tudi zaletavostjo. Vendar pa je večina posegov v di-

skusijo resnih in preudarjenih, kar še enkrat potrjuje načelo, ki ga je pred časom postavil tov. Longo, in ki ga je osvojil CK KPI, da se morajo mladni dati vse možnosti, da se vsestransko razvije v vodilni kader naše partije, ki se ne boji razprave, niti napak.

Mladina mora na vodilna mesta v partiji in tam se bo prekalila, v delu, v vsakdanji napetosti, v odnosu z delovnimi tovarši. Velike važnosti v predkongresni pripravi je brez dvoma kampanja za obnovitev partijskih izkaznic, ki nam omogoča, da preverimo zvestobo vseh tovaršev in prištevamo k našim vrstam še nove, mlade sile, ki prvič naredijo odločilni korak.

Prav pri tem so bili doseženi v nekaterih povečini slovenskih sekcijah vidni uspehi. Tako so že obnovili 100 odstotno izkaznice sekcije na Opčinah, Repentaboru in pri Fer-

lugih, medtem ko se temu cilju znatno približujejo sekcije v Trebčah in Lonjerju.

Prav v teh sekcijah se je, seveda, poleg temeljnih vprašanj, ki jih vsebujejo teze, razpravljalo tudi o maršinski politiki. Pri tem seveda ni šlo za načela, ki jih je KPI izdelala že pred desetletji in ki so postala že vsakdanji kruh vsakega komunista, temveč predvsem za vprašanja odnosa komunistov do kulturne dejavnosti, srečanje z drugimi idejnimi silami na tem področju in podobnih temah, ki jih je združitev osrednjih prosvetnih organizacij vzbudila.

Sekcijских kongresi se navadno zaključujejo z resolucijami, v katerih se iskreno izraža mnenje tovaršev o težah in posameznih stališčih, o katerih bo še posebej razpravljal pokrajinski kongres. Seveda ni pokrajinski kongres nič ločenega, saj bodo na njem sodelovali prav izvoljeni delegati sekcij. Letos je sorazmerno enega delegata za vsakih 25 vpisanih članov partije.

Mogočna deželna manifestacija slovenskih in italijanskih kmetov

Za stvarno politiko, ki naj bo v korist predvsem neposrednim obdelovalcem zemlje

Ob zaključku kmečkega leta so delovni kmetje, splovinarji in poljski delavci naše dežele pripravili v Trstu mogočno manifestacijo. 12. novembra zjutraj so se namreč na pobudo Kmečke zveze, deželne «Alleanze contadini», «CGIL», «Federmezzadri» in «Federbraccianti» ter Zveze zadrug in vzajemnic Furlanije - Julijske krajine, zbrali pred tržaškim kolodvorom in se v dolgi povorki napotili po mestnih ulicah. To je bil dan njihove borbe, njihove enotne in odločne volje spreminiti dosedanje politiko do delovnega kmeta. S tem svojim množičnim nastopom velikoga sindikalnega in političnega pomena so še enkrat energično dokazali, da se hočejo aktivno vključiti v gospodarsko, socialno in politično življenje dežele, da hočejo s svojo številčnostjo in s svojimi demokratičnimi zahtevami biti deležni vsesplošne borbe delovnih množic Furlanije - Julijske krajine za delo, kruh, za mir.

V Trstu že dolgo let ni bilo take množične manifestacije kmetov. Po mestnih ulicah so ramo ob ramo korakali živinorejci s Krasa in iz Karnije, vrtnarji Trsta in Gorice, vinarji našega Brega in sadjarji Slovenske Benečije, kmetje z miljskih in pordenonskih hribov. Približno 2000 kmetov se je tega dne vsulo v glavno mesto naše dežele! Napisi v slovensčini in italijanščini, ki so jih demonstranti nosili v povorki, so jasno izražali njihove odločne zahteve po novi kmetijski politiki, po demokratičnem izvajanju «zelenega načrta», ki naj predvideva prispevke le za delovnega kmeta, ne pa za veleposestnike, po enakem socialnem zavarovanju za vse delovne ljudi. «Nočemo biti državljanji druge kategorije», «Protestiramo proti nenehnemu razlaščenju slovenske zemlje», «Vodo po znižani ceni», so se glasili drugi napisi.

Te in druge podobne upravičene zahteve delovnih kmetov pričajo o kritičnem položaju, v katerem se nahaja danes naše kmetijstvo. Kmečki dohodki čedalje bolj zaostajajo za dohodki v ostalih produktiv-

nih sektorjih. Remuneracija kmečkega dela je skrajno nezadostna in nepravilna. Proizvodni stroški stalno naraščajo zlasti sprico previsokih cen industrijskih proizvodov — kmetijskih strojev, umetnih gnojil, fitosanitarnih in drugih tehničnih sredstev ter sprico previsokih davkov in drugih terjatev. Razen tega so kmečki dohodki v stalni negotovosti zaradi škode, ki jo povzročajo vremenske neizdatnosti. To je velik problem, ki ga mora dežela čimprej pravično rešiti in poplačati vso škodo, ki so jo utrpeli kmetje zaradi vremenskih neizdatnosti še leta 1965 in 1966. Hkrati mora dežela čimprej poskrbeti za hidrogeološko ureditev tal, za varnost ljudi in stvari.

Nadaljnji pereč problem predstavljajo za naše kmetijstvo takoimeno vojne služnosti, od katerih je prizadetih kar 70% občin naše dežele. Posledice tega, bodisi ekonomske, kot tudi socialne, so dramatične. Beg kmetov iz nekaterih prizadetih krajev je že dosegel takšno stopnjo, da bo tam za vselej

Zakonski predlogi posl. Škerka

Znano je, da KPI leta 1961 po dolgoletni borbi in prizadevanju izvajala s pomočjo in ob podpori slovenskega prebivalstva in demokratične javnosti v parlamentu zakon, ki jamči obstoj slovenskega šolstva in ga v grobem urejuje.

Doseženi zakon ni tak, kot so ga komunisti predlagali; v njem so očitne pomankljivosti in netočnosti ter ne popolnoma izenačuje slovenskega šolstva z italijanskim. Vendar ga pristojne oblasti niso začele takoj izvajati. Treba je bilo še veliko borbe in naporov, da se je dosegla uresničitev nekaterih postavk in členov, ki ga sestavljajo, kot na primer natečaj za stalna mesta učiteljev.

Zakon se še danes ne izvaja v celoti, zaradi politične volje vladne koalicije, njenih izvedencev in teh, ki zakon izvajajo: krščanska demokracija v vseh teh letih in levi center od svojega obstoja dalje nista dokazala resnične volje, da bi zagotovila slovenskemu šolstvu po zakonu predpisane potrebe ter se je jasno izkazalo, da jim tudi to področje služi le v strankarske strumetalne namene.

Dejstvo je tudi, da je bil izglasovan zakon že od začetka tako formuliran, da se v njem samem vsebovani predpisi ne morejo izvajati. Zakon predvideva na primer, da se za didaktično in nadzorno službo mora uporabljati osebje, ki obvlada slovenski jezik, ne predvideva pa ustanovitve ustreznega staleža.

Zato je tovariš poslanec Albin Škerk predložil s skupino poslancev KPI v zbornici osnutek zakona, ki določa:

a) da se na slovenskih osnovnih šolah v tržaški in goriški pokrajini ustanovi sedem stalnih mest za didaktične ravnatelje (5 za Trst in 2 za Gorico) in dve stalni mesti za šolske nadzornike (eno za Trst in eno za Gorico);

b) da se pri šolskem skrbniku v Trstu ustanovi mesto namestnika šolskega skrbnika za slovenske šole s pristojnostjo za slovenske šole za celotno deželo Furlanija - Julijska krajina;

c) da se ta mesta dodelijo kandidatom s slovenskim materinim jezikom; na podlagi natečajev;

č) da se v zvezi s pravnim položajem in ureditvijo prejemkov ter zadevami, ki jih člani novega osnutka ne predvidevajo, upoštevajo splošni predpisi, ki veljajo za šolstvo v Italiji.

Omenjeni zakonski osnutek je velike važnosti za izpolnitev splošnega zakona, upošteva potrebe slovenskega šolstva, potrjuje obstoječe stanje v zvezi z didaktičnimi ravnatelji in podzorniki, ki poslujejo a nimajo staleža! Obenem ustanavlja mesto namestnika skrbnika, ki naj bi skrbel za slovenske šole, kar se je v povojnih letih sloh, še zlasti v dobi od izglasovanja obstoječega zakona, izkazalo kot ena izmed najhujših in potrebnih jamstev za pravičen in nemoten razvoj slovenskega šolstva v Italiji.

Zakonski osnutek, ki ga predlagajo komunistični poslanci je zdaleka koristnejši in pravičnejši za slovensko šolstvo, od onega, ki ga je predložil poslanec Belci in ki omejuje možnosti razvoja slovenske šole ter krči obstoječo didaktično in nadzorniško službo.

Predlogi komunistov so v skladu s člani ustave, s predpisi, ki jih vsebuje londonska spomenica in predvidevajo: odstranitev krivičnega ravnarja napram slovenskemu šolstvu, jamstvo za njegov popolnejši obstoj in razvoj, pravično in človeško ravnarje napram didaktičnemu in nadzorniškemu osebju.

Ostaja še odprto vprašanje ureditve stalnih tovrstnih mest za osebje srednjih šol, za kar pripravlja poslanec Škerk še dodatni predlog.

Da se pa omenjeni zakonski osnutek izglasi je seveda potrebna pod-

onemogočen sleherni razvoj kmetijstva.

Delovni kmetje, ki so še vedno primorani plačevati najvišji davek za sedanje preobrazovanje družbe, ne morejo in ne smejo prenašati tudi bremena, ki je nastalo zaradi posledic neizvršenih reform in preobrazb na podeželju, bremena zgrešene agrarne politike v evropski gospodarski skupnosti, ki je v bistvu nasprotna interesom našega kmetijstva. Naše kmetijstvo zahteva temeljito preobrazbo. Nujne so radikalne spremembe v obdelovanju in v samem stroju kmetovanja, v njegovih napravah. Če hočemo rešiti naše kmetijstvo iz zagate, moramo odločno zahtevati, da bodo tudi naše podeželje zajeli napredek, civilizacija, zadružništvo. To občuti predvsem mladina, ki je še ostala na deželi in ki hoče iti s časom naprej.

Problem sodobne in demokratične ureditve našega kmetijstva ni danes le gospodarski problem, ni le problem podpor, posojil, strokovnjakov, izobrazbe itd., pač pa tudi politični problem, za rešitev katerega

Inž. MILOŠ, KODRIČ

(Nadaljevanje na 4. strani)



Povorka kmetov skozi naše mesto. Meščani so jih gledali z začudenc simpatijo, saj so prvič videli tako kmečko manifestacijo.

Razgovor s tovarišem Lovriho o delu v deželnem svetu

Je KD menjala svoj odnos do slovenske manjšine? O stališču nekaterih socialistov

Tovariša Lovriho ni lahko najti. Odkar je bil maja letos izvoljen za deželnega svetovaleca naše partije pa še posebej. Delo deželnega sveta je te dni zelo intenzivno, in ko je tam končano ga čakajo še uprava dolinske občine, partijsko delo in končno tudi družina. Tako smo ga poiskali kar doma, v nedeljo, ko je bil nekaj časa prost.

Prvo vprašanje je bilo splošnega značaja:

Odkar si deželni svetovalec si večkrat spregovoril v prid slovenske manjšine. Bi nam rad kaj povedal o tem?

Katerikoli izvoljen organ ima svoj notranji pravilnik delovanja, kar se posebej velja za deželni svet. Z ozirom na to, je nemogoče, da bi spregovorili na vsaki o problematiki slovenske narodne manjšine. Vsekakor pa, ko se mi je nudila prilika, sem jo izkoristil, da sem govoril o splošnih in specifičnih vprašanjih, ki zanimajo našo manjšino. Slovenci si nismo delali preveč iluzij, a smo kljub vsemu pričakovali, da se bo deželna uprava lotila od vsega začetka reševati naša nerešena vprašanja. Za ustanovitev dežele smo se tudi prizadevali. Vsem pa je znano, da demokratska večina v deželnem svetu trmasto zadržuje nevdružno stališče čes, da dežela ni pristojna, da bi reševala vprašanja slovenske skupnosti ter se izgovarja, da je za to pristojna izključno vlada oziroma državni organi. Kot deželni svetovalec slovenske narodnosti in z mano tudi komunisti italijanske narodnosti smo vedno odločno oporekali tako zgrešeno in za Slovence poniževalno in škodljivo stališče večine. Mi priznavamo, da je za nekatera vprašanja pristojna država; vendar pa je za mnoga druga pristojna dežela sama. Zato smo vedno zahtevali, naj dežela izpolni svoje naloge, ki izhajajo iz 4., 5. in 6. člena in 3. odstavek 7. člena posebnega statuta in naj zahteva od državnih organov, da izdajo posebne norme za izvajanje načelnega 3. člena statuta.

Smo Slovenci «privilegirani»?

Kako se je večinska koalicija odzivala na te predloge.

V deželnem svetu od časa do časa večina pristane na kako našo specifično zahtevo. Obvezala se je na primer, da bo povečala prispevke raznim kulturnim, športnim in strokovnim slovenskim ustanovam, itd. Z večino glasov pa vedno zavrne katerokoli našo načelno zahtevo o pravicah slovenske narodne manjšine, ko gre za popolno enakopravnost, za uradno priznanje slovenskega jezika v javnih ustanovah, na sodišču, itd.

Veš, da so si nekateri (predvsem socialistični) politiki delali velike iluzije glede namenov Krščanske demokracije. Kaj meniš, se je odnos demokristjanov do Slovencev spremenil, in kako?

Osebnost sem bil mnenja, da demokristjani niso imeli in nimajo niti sedaj nobene dobre volje, da bi rešili naša narodnostna vprašanja. Zdi se mi, da ne smemo nikdar pozabiti, da imajo demokristjani vlado v svojih rokah že dolgih 23 let po vojni in prav toliko časa vodijo tržaške javne ustanove ter, zadnjih pet let, tudi deželno upravo. Imeli so na razpolago, torej, dovolj časa, da bi za Slovence lahko marsikaj napravili. Če odvezamo pomankljivost in zaradi tega krivičen zakon o slovenskih šolah, ki ne pride v poštev za Slovence v videmski

pokrajini ter da se ne izvaja v celoti niti na Tržaškem in Goriškem, lahko trdimo, da demokristjani in v zadnjih letih tudi socialisti v levem centru niso pokazali do Slovencev nobene dobre volje.

Vprašuješ me, če se je stališče

demokristjanov kaj spremenilo. V zadnjih letih se je opazalo tu pa tam pri nekaterih demokristjanih nekako boljše razumevanje za naša vprašanja, vendar taka stališča niso še prispevala, da bi se naša slovenska vprašanja rešila.

zanemarjanje poljske poti; primanjkuje vode za namakanje itd. Iz socialnega vidika, kmetovalci nimajo brezplačnih zdravil, imajo prenizke pokojnine. Za te in druge zadeve v prid kmetijstva se deželna uprava ne zanima.

Dnevni tisk posveča veliko pozornost o čl. 50 deželnega statuta. Bi nam lahko spregovorili o tem?

Člen 50 posebnega statuta predvideva izredne državne prispevke za izredne posege na gospodarskem področju. Pred koncem leta bo deželni svet razpravljal o tem zakonskem osnutku, ki bo nato poslan vladi, ki bi ga morala predložiti v odobritev poslanski zbornici in senatu. Če bi vse poteklo gladko, bo dežela dobila prve državne prispevke leta 1970. Deželni svet bo namreč prosil za približno 480 milijard lir prispevkov, in bi jih država morala dati v sedmih letih.

Hvala za odgovore, tov. Lovriho. Se zadnje vprašanje, ki pa ni v zvezi s tvojo funkcijo deželnega svetovaleca. Ti si tudi dolinski župan. Verjetno si opazil, kako se demokristjani lakomno zanimajo za Dolino.

Res so demokristjani pretekli teden objavili izjavo v kateri pravijo, da Dolina ne sme biti več vas, ampak razvojni center in v zvezi s tem, napadajo našo enotno levičarsko občinsko upravo, čes, da obstojajo v naši občini pomanjkljivosti v športnih napravah, da nimamo še regulacijskega načrta, itd. Napovedali so tudi, da so s to izjavo začeli volilno kampanjo za občinske volitve, ki bodo novembra prihodnjega leta. Kot si lahko sam opazil, bi radi demokristjani spremenili naše vasi v večje centre, kar pomeni vseliti v našo občino nove občane italijanske narodnosti z namenom, da bi spremenili etnični slovenski sestav naše občine. Mi odločno zavračamo take namene in se bomo prizadevali, kot dosedaj, da se želje demokristjanov ne bodo uresničile. Mi smo in ne utrudno delamo za naraven razvoj in modernizacijo naših vasi. Smo se vedno zanimali za razvoj turizma in turističnih naprav in marsikaj je bilo že napravljenega tudi s strani naših gostilničarjev. Demokristjani pa so, z izbiro boljunske ravnine za postavitev tovarne Velikih motorjev, zaustavili turizem v naši občini s tem, da so zaprli za promet pokrajinsko cesto Domjo-Boljunc in da so s tovarno uničili naravne lepote tistega dela občine. Z raznimi pretvezami nam ovirajo valorizacijo doline Glinščice, itd. Če danes nimamo športnega igrišča, ni tega kriva občinska uprava ampak demokristjani zaradi njihove zgrešene gospodarske politike.

V «Piccolu» so celo objavili izjavo, čes, da je Dolina po nepotrebnem vas in da bi jo oni radi spremenili v «turistično-industrijski» center ter povečali njeno prebivalstvo. Kaj to pomeni?

Če bi ti zasledili politiko modernizacije in s tem ojačenja ladjedelnice Sv. Marka in vodili pravilno mednarodno politiko, če bi povečali promet skozi tržaško pristanišče, ne bi bilo jim treba graditi tovarne v Boljuncu, ki je že toliko prizadela našo občino. Kar se tiče očitkov glede regulacijskega načrta, jim moram povedati, da bo v teku enega meseca popolnoma izdelan. Kakšen regulacijski načrt pa bi lahko do danes napravili, ko so nam vsa leta nenačrtno in krivično razlaščali našo zemljo? Prepričan sem, da naši občani predobro poznajo demokristjane in njih raznarodovalne težnje in ne bodo nasledili njihovim spletkam.

Eno vprašanje dolinskemu županu

Oprosti, če te prekinem. Mislim sem na zadnje posege demokristjanskih svetovalcev Ginaldija in Ramanija, ki so si zanje zaslužili celo javno pohvalo misovskih svetovalcev. Morelli je celo dejal, da je Ramani naredil korak naprej, kar pomeni za nas obupen korak nazaj. Sam se verjetno spominjaš, da so bila nekoč stališča Ramanija drugačna in da so ga marsikateri tudi zato pohvalili.

Svetovalca Ramani in Ginaldi v preteklosti, v svojih govorih, sta pokazala nekaj naklonjenosti Slovincem. Mimo grede, povedano, vedno samo v govorih. Kadar se je šlo pa za načelne stvari, sta vedno glasovala proti. V zadnjih govorih v zvezi s proračunom sta pa napravila velik korak nazaj in teorizirala, da ne smejo Slovenci postati neki privilegirani državljani, ki bi imeli več pravic kot večinski narod in da Slovenci ne potrebujejo slovenskih strokovnih šol itd. Prav gotovo sta pozabila, da je manjšina vedno podvržena nevarnosti asimilacije in raznarodovanja ter da niso Slovenci v ničemer privilegirani, ampak še vedno zapostavljeni kot celota in kot posamezniki ter da je slovenski jezik še vedno prepovedan na sodišču in v drugih javnih uradih. Osebnost mislim še, da sta Ramani in Ginaldi od neke prejšnje navodila, naj tako grobo nastopita proti Slovincem, ker si ne morem drugače razlagati kako bi mogla tako spremeniti svoja stališča. Zelo zanimivo je tudi zakaj, v okviru proračuna, ni govoril tajnik Tržaške KD, Sergio Coloni.

Meni se dozdeva, da je KD, kar se tiče slovenskih vprašanj na splošno, napravila splošen korak nazaj in da jih to ne prišlo še do večjega izraza ni gospod Coloni govoril v deželnem svetu. Poslal je v napad Ramanija in Ginaldija, s katerima se popolnoma strinja.

Politiko deželne uprave do Slovencev ne kritizirajo samo komunistični svetovalci. Celo bivši tajnik tržaške PSI, Pittoni, ni štedil z njimi...

Čl. 50. deželnega statuta

Kako je s finančnimi zadevami dežele?

To vprašanje bi zahtevalo zelo dolg odgovor. Mislim pa, če ti povem, da proračun za leto 1969 predvideva 42 milijard dohodkov in seveda tudi toliko stroškov ter da bo imela dežela ob koncu leta 1968 v raznih bančnih ustanovah približno 110 milijard neuporabljenega denarja, pomeni, da je gospodarska politika uprave zgrešena in pomanjkljiva; ne bi bilo preveč, morda, če bi rekel, da je porazna.

Pri tolikih nujnih potrebah, ki pridejo do izraza na vseh področjih gospodarske aktivnosti in v vseh štirih pokrajinah Furlanije - Julijske krajine, je nemogoče razumeti kako more ta uprava imeti toliko neuporabljenega denarja. Medtem ko so vse ostale javne ustanove — občine, pokrajine, itd. — na robu finančnega propada, jim dežela neče konkretno pomagati.

Iz socialnega vidika, deželna uprava nudi nekaj podpor raznim ustanovam in posameznikom. Slovenske ustanove in razna društva dobivajo od teh sredstev miloščino, čeprav je znano, da imajo večje potrebe od sorodnih italijanskih ustanov.

In kmetije?

Neposredni kmetovalci, če si izboljšajo svoje kmetije, dobivajo neke prispevke. Mnogo je pa takih, ki imajo posesti premalo, da bi imeli pravico do teh prispevkov. Obstojajo tudi splošna vprašanja in ta so:



Na nedavnih proslavah je v ozračju nacionalističnega triumfalizma popolnoma izostal delež Slovencev pri razpadu avstroogrške črnozlate monarhije. Kljub temu se pa je v proslavi vrnil ta le trenutek, ki je — razumljivo! — za tiste, ki so nas prezirali, bil ost v očeh.

Paberki

Čemu smo se odrekli?

Brali smo v uvodniku in nas je zaskrbelo:

«Tisti Slovenci, ki se vključujejo v neslovenske stranke in k temu prigovarjajo še druge, imajo sebe in nas vse za manjvredne, nedozore, za predmet ali objekt, o katerem naj odločajo drugi. Prosto-voljno se odreka najvišjim pravicam in lastnostim vsakega naroda, ki hoče še živeti ter izpolnjevati svojo zgodovinsko vlogo.» (Katoliški glas, 28.11.1968)

— Res smo krivi. Odrekli smo se «najvišji pravici» glasovati za goriškega demokristjanskega poslance in izvolili — ojoj! — Slovence, komuniste, delavca. Nismo sedli pod mizo, nad katero jedo demokristjani, in čakali da pade drobtinica s prta. Komu naj se oprostimo? Imamo svoje slovenske uprave v domačih vaseh. Odrekli smo se zgodovinski pravici ukleniti župana sredi demokristjanov, ki ne znajo niti besedice po naše. Sli bomo go nasvet v Nabrežino. Nam bodo gospodje oprostili? Bojimo se da ne.

«Osrednji odbor pertito comunista italiano...»

«Popravek 'parcomita' pravi, da je Pajetta vztrajal na stališču PCI, da se ne strinja z zasedbo Češko-slovaške, četudi italijanska KPI...» (Novi list, 21.11.1968)

— Noju se zgodi, da vtakne glavo v pesek, da bi ne videl nevarnosti. Naša domača reakcija si pa je zmisllila nekaj posebnega. Tako premeteno je bilo novo taktično orožje, da so tistemu, ki ga je izumil prav gotovo prisolili dobro službo (čestitamo!). No, in sedaj je po Kat. G. in N.L. povzel tudi Radio Trst A (ničesar ne natolcuje!). Za kaj gre? Enostavno: KPI je med Slovencev močna in zakoreninjena; kaj, če bi ji odvzeli domačnost? Kaj, če bi ji odvzeli celo slovenski naziv, ki je pač monopol samo samozvane «Slovenske skupnosti»? Rečeno — storjeno. Od tistega trenutka dalje, ko je g. Pametnjakovič spremenil celo slovnika pravila pišejo KPI samo z italijanskimi kraticami (PCI), na radiu pa berejo: «Na zasedanju osrednjega odbora partito comunista italiano...». Pazite, kako so fini. Dobro vedo, kaj piše v slovnici in zato tudi imenujejo «centralni komite» osrednji odbor. Vseeno pa samo «PCI» in to zato, da bi — tu je srž tega, kar je g. Pametnjakovič pogruntal — KPI odvzeli domačnost, slovenstvo. Primojdun, da to ni malo! Pozabili so sicer, da so nam hoteli odvzeti «domačnost» in zvestobo Slovencev tudi fašisti. Dvajset let nas fašistični radio ni imenoval ne PCI ne KPI, pa smo vseeno bili. Kaj mislite, gospod Pametnjakovič, zakaj?

Partizani ali «teroristi»?

In še

PS, kot se spodobi:

Na radiu «Trst A» imenujejo vietnamske partizane z istim izrazoslovjem, ki so ga za slovenske partizane uporabljali ob svojem času.

«Komunistični teroristi», «gverilci komunističnega vietkongsa», «vietkonški komunisti», «vietkonški teroristi», medtem ko jih druge (italijanske) postaje RAI imenujejo «vietcong» ali «unità del FNL».

— Res, poturice so hujši od Turkov!

DELO
glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12

iz goriške pokrajine

Doberdob

Nova javna razsvetljava in druga dela

V tem odbobu doberdosa občinska uprava deluje takorekoč s polno paro. Veliko javnih del v vasi in zaselkih je bilo danih na dražbo. Omenili bomo samo najvažnejša dela. Tako je gradbeno podjetje podjetje «Diodone» 8. novembra prevzelo izgradnjo športnega igrišča. Delo bo stalo 10 in pol milijona lir, od katerih je 5 milijonov dala država, 5 in pol pa CONI (seveda kot pomočilo). Omenjeno podjetje bo izravnilo tla, ogradiło prostor, napeljalo električni tok in vodo. Zgradilo bo tudi del slačilnic in sanitarnih naprav.

Drugo važno delo, ki je bilo že na dražbi v preteklem mesecu je javna razsvetljava v Doberdobu in v vseh zaselkih. Omenimo naj, da je sedanja razsvetljava v občini zelo šibka in slaba, poleg tega pa tudi draga, saj je električna napeljava precej pomanjkljiva, tako da ob slabem vremenu pregori na desetih žarnic. Nova razsvetljava bo na pil in merkurij in bo stala 10 milijonov in 700 tisoč lir.

Zadnje delo, ki je bilo na dražbi je uređitev in asfaltiranje občinskih cest. Za to je namenjenih 15 milijonov lir. V poštevid pridejo ceste v Dolu in Doberdobu medtem ko se pripravljata načrt za asfaltiranje cest tudi v Jamljah. Tako bodo v kratkem vse ceste, ki peljejo skozi vasi doberdosa občine asfaltirane.

Občinska uprava pripravljata tudi načrt za novo pokopališče. Za prvi del gradnje je že namenjenih deset milijonov lir.

Gradbeno podjetje Lakvič je zgradilo že doberšen del kamnitih zidov in temeljev na trgu v Doberdobu za postavitev spomenika padlim v narodnoosvobodilni borbi. V kratkem bodo pripeljali iz Sežane ploščo in obelisk iz kraškega kamna. Poleg tega bo potrebno tudi preurediti del trga pred osnovno šolo, da se bo ujemal s stilom spomenika. V teh dnevih, člani pripravljalega odbora za postavitev spomenika zaključujejo med prebivalstvom občine nabiralno akcijo, ki daje dobre uspehe, saj so vse družine, katere so obiskali člani omenjenega odbora dale radovoljno svoj finančni prispevek.

Sovodnje

Bo nova cesta presekalas vas v dvoje?

Sovodenjski občinski svet se je v zadnjem času že dvakrat sestel zaradi problema, ki je nastal z izgradnjo odcepa avto ceste Villesse-Gorica, ki je po sedanjih načrtih bila speljana skozi glavno vas. Na obeh sejah so svetovalci bili proti načrtu trase, ker bi cesta presekalas vas na dvoje. Na zadnji seji, ki je bila pretekli petek, je sovodenjski župan Jože Češut poročal svetovalcem o pogovorih občinskih predstavnikov s pokrajinskim predsednikom Ch'entarioljem in pokrajinskim funkcionarjem Lupierjem. Po izjavah pokrajinskih predstavnikov, je dejal župan, bi cesto speljali skozi Sovodnje v bližini osnovne šole in športnega igrišča. Cesta bi bila vkopana v zemljo, tako, da ne bi bilo potrebno graditi nasipov in nadvozov za pokrajinsko cesto. Občinski svetovalci in tudi sovodenjsko prebivalstvo nasprotujejo načrtu, da bi bila cesta speljana skozi polovico vasi. Obenem zahtevajo naj bi pokrajinska uprava poiskala drugo primernejšo rešitev. Iz razprav v občinskem svetu kakor tudi iz pogovorov s Sovodnjenci je jasno, da ne nasprotujejo izgradnji objekta mednarodnega gospodarskega pomena, zahtevajo le drugo rešitev. Po sedanjem načrtu namreč tudi če bi cesta bila vkopana v zemljo

bi Sovodnje izgubile zelo pomembno površino v središču vasi, kjer so nameravala zgraditi novo osnovno šolo, telovadnico in občinsko dvorano. Poleg tega je v tem kraju že otroški vrtec, poslopje posojilnice, karabinjerska postaja in osnovna šola. Z izgradnjo novih občinskih objektov bi tu nastal kulturni, gospodarski in športni center. Izgradnja odcepa avto ceste na tem kraju pa bi vse to preprečila.

Smrtna kosa

Edvard Milič

V petek 15. novembra so sorodniki, tovariši in znanci ponesli k zadnjemu počitku zaslužnega borca, tov. Edvarda Miliča.

Za časa NOB je tovariš Edvard in vsa njegova družina sodeloval z OF. Njegov sin je z orožjem v roki stal na braniku svojega naroda, Edvard pa je kot član naše partije veliko pripomogel k skupnemu boju.

Zanimal se je za vse probleme kmečkega ljudstva, saj je bil tudi sam odličen in čist kmetovalec. Po vojni je bil dalj časa tudi sindikalni zastopnik zgoniškega okraja. Tovariš Miliča vsi pospremil na zadnji poti številni voščani iz Repnjan in posl. Škerk.

Ča in okoliških vasi, zgoniški župan Na Zgoniškem pokopališču pa je pred odprtim grobom spregovoril v imenu KPI tov. Gombac.

Peyski zbor iz Saleza pa je na domačem dvorišču in na pokopališču zapel nekaj ganljivih žalostink, medtem ko je pogreb spremljala proseška godba.

Prizadeži družini, vdovi, sinovom in drugim sorodnikom izreka zgoniška sekcija KPI ponovno sožalje. Pridružuje se tudi uredništvo «Dela», ki ga je pokojnik rad prebiral.

Za sladokusce...

So stvari, na katere se lahko razumejo samo sladokusci. Med takimi je tudi notranji «raj» stranke ko naj bi ga imenovali, toda opazovalcu se zdi, da sedi nekje v partiju Slovenskega gledališča in čuje švigati Cankarjev bič v dramo «Za narodov blagor». Tukaj, kot tam se igračkajo politiki za kratek čas, advokati, duhovščina. V Cankarjevih časih samo funkcionarjev radia TRST A ni bilo.

Kot nekoč grmijo na shodih pod lipo velike narodobudne besede, zavijajo se v visokodoneče fraze «zemlja naša, narod naš, mi, mi, mi», nato pa med naslanjači krožijo, v zakajenih dnevnikih sobah anonimna pismena, klevete, natolčevanja. Dr. Ta je proti dr. Onemu, ker je ta skregan z odv. Tretjim, ki pa je kljub vsemu nekaj spletkaril s prof. Četrtrim... itd. Imen ne bomo niti objavljali, ker nas ne zanimajo, tako se nam zdi ta provincialnost tržaške in slovenske male buržuazije za malo.

Tistim pa, ki bi se radi v zadevo poglobili (zagotavljamo jim v imenu našega uredništva, da jim bo tako branje gotovo v kratek čas, vsaj toliko kot ljubljanski «Pavliha») naj si preberejo občasne polemike med «brati», «svobodnimi ljudmi z nekomunističnega tabora» na straneh «Katoliškega glasu», «Novega lista» in sedaj celo obnovljene «Demokracije». Na tej beremo tudi, da je K.G. «denunciantski» (toda samo na četrti strani, sicer pa kar

S tržaškega ozemlja

Spet komisar v pokrajinski upravi?

Pred dnevi je bila spet seja pokrajinskega sveta, na katerem so razpravljali o proračunu za leto 1968. Da bodo bralci razumeli, naj povemo, da gre za proračun, na osnovi katerega so pač delali že vse leto in ki bi dejansko bil tako ali drugače uresničen. Vendar se je strankam leve sredine zdelo potrebno, da se nadaljuje po stari, vnaprej začrtani poti. Med samo razpravo je bilo jasno; kako malo zanimanja vladamed strankami leve sredine, ki so predložile proračun. Skoraj nihče ni o njem spregovoril in razprava se je vlekla kakor megla. Celo socialistični predstavnik Miani ni povedal nič novega, kakor če bi se med strankami leve sredine na vsedržavni ravni ne bilo nič spremenilo. Imeli smo skoraj občutek, da je predstavnik PSI govoril tako, ker «pač mora tako biti» in je treba sprejeti dejstva za «to, kar pač so». Take resignacije še nismo opazili. In tudi razumno zakaj je tako: pokrajinsko upravo čaka sedaj komisarska uprava, ki bo (kot običajno) demokršćanska, a ji bo manjkala bistvena lastnost, ki se zahteva za podobne stvari: demokratična investitura.

«Leva sredina» je postala režim in vlada tako, ali drugače. Če ga svetovalci ne odobrijo (kar se tudi ne bo zgodilo, ker so sile prav na polovico) če bo komisar, in to bo že tretjič, ga se ne motimo. Seveda bo komisar takoj izdelal tudi proračun pokrajinske uprave za prihodnje leto in morda tudi za leto 1970. Na tak način bomo šil od volitev s komirarskimi upravami na vrhu, in to samo zato, ker se nadaljuje nesmiselna diskriminacija do komunistov in se koalicija leve sredine ima za nedotakljivo. Res so tudi liberalci razumeli politično igro in ponudili demokristjanom svoje glasove, toda koalicija jih je zavrnila, čeprav pa ni odklonila njihovega predpogoja, t.j. antikomunistične diskriminacije.

Nadaljevanja

Atlantska histerija

stva ni prav nič roznata. Kajti tako bi postali samo neke vrste «požgana zemlja».

In brez «jamstev!» Zato se tudi demokrati borimo proti tujim oporiščem, proti paktu NATO, da se odpravijo baze, kot je tista v Avianu, pred katero se je 3. novembra razvila mogočna manifestacija mladine iz Treh Benečij.

To je naš prispevek k nastopom za razpustitev vojaških blokov, premostitvi tako Atlantskega kot Varšavskega pakta, ki naj pripelje do postopnega ustvarjanja sistema kolektivne varnosti v Evropi.

Seveda ne postavljamo na isto raven Atlantski in Varšavski pakt. NATO je bila ustvarjena kot vojnihujskaška organizacija, katere namen je bil «roll back», odiranje socializma v Evropi. Varšavski pakt je bil sklenjen pozneje, z namenom braniti socialistične države in sama ustanovna listina izraža namen paktu razpustiti tedaj, ko bo v Evropi ustanovljen sistem kolektivne varnosti.

Načelno stališče mednarodnega delavskega komunističnega gibanja ni tisto a razdelitvi sveta v bloke, temveč načelo miroljubnega sožitja. Aprila 1967, na konferenci evropskih komunističnih partij v Karlovih Varih, ko je bila potrjena ta izbira in so se formulirali točni in stvarni predlogi za premostitev vojaških blokov je tajnik KPSZ Brežnjev dejal: «Socialistične države niso nikoli dale pobudo za razdelitev Evrope v vojaške tabore!»

Privrženci atlantske politike so strumentalizirali sovjetski poseg na Češkoslovaškem — o katerem se je naša partija jasna izrekla — so hoteli predstaviti NATO kot sam simbol miru, varnosti in jamstev.

V tem smislu je pri nas izzvalo začudenje in skrb pisanje nekaterih listov, med njimi «Borbe» in «Rada» (organa Zveze sindikatov SFRJ), ki so sprejemali te teze, ko so pisali o izjavah Ruska v Bruslju, češ, da je NATO «dejansko jamstvo» tudi za Jugoslavijo, četudi ta zanj ni zaprosila. Ti listi so zaključno sporočilo iz Bruslja imenovali «opozorilo», «odgovorno stališče» in mu tako dali dejansko pozitivno oceno. Taka stališča ne samo postavljajo na isto raven Varšavski in Atlantski pakt, temveč prikazujejo Atlantski pakt kot «obrambno organizacijo». Pri tem se pozabljajo zločini ameriškega imperializma, zaščita grškim «črnim polkovnikom» in Francu v Spaniji, obnavljanje nacizma in militarizma v Nemčiji, ki je «najljubša hčerka» Atlantskega pakta.

Rusk je kasneje te izjave demantiral, čeprav je to storil na poseben način. Jezil se je samo zato, ker je neki «bedak» povedal drugim to, kar je on rekel, a zasebno. Dejal je še, da seveda ve, da take izjave lahko škodijo državam «sive cone» (Avstriji in Jugoslaviji). On pa da ni «vaški bebec». Seveda niso izjave «vaških bebecov» (slišali smo jih tudi na seminarju v Trstu, ko so, kljub demantiju, ponovili Rusko izjave), ki prispevajo k miru.

Drugače, seveda, ocenjujemo in

Prispevki

Ob obletnici smrti daruje žena pokojnega Jakoba Suliča 2000 lir za naš list.

podčrtujemo Titove izjave dopisni ku francoskega lista «Paris Match» in na poznejši tiskovni konferenci v Jajcu. V teh izjavah Tito jasno potrjuje jugoslovansko politiko nevrščanja, odklanjanja logike blokov. Njegova stališča, po našem mnenju, izpodbijajo stavke v «Borbi» in «Radu». In to je osnovnega pomena.

Priti je treba do nove politike dejanske premostitve blokov in mobilizacija ljudskih množic v tem smislu v teh tednih bo to dokazala. Italija mora izstopiti iz NATO in mi bomo prispevali z vsemi našimi močmi, da do tega čimprej pride!

Zakonski predlogi posl. Škerka

pora slovenskih staršev in šolnikov ter vse slovenske javnosti, ki na se enotno zavzame.

Tovariš Škerk je poleg zakona o izpopolnitvi šolskega ustroja predložil tudi zakon o kazenskem pre sledovanju tistih; ki bi žalili člane narodnostne manjšine.

Zakonski predlog sicer že poznamo, ker je bil na pobudo tedanje ga deželne poslanca LSS dr. Škrka odobren in nato predložen poslanski zbornici. Komunistični deželni svetovalci so tedaj s svojim odločilnim glasom pripomogli sprejemu zakonskega predloga. Vendar pa je bilo že tada očitno, da zakonski predlog deželne sveta ne bo prodril, če ne bo pri tem stalnega in koordiniranega pritiska s strani tistih, ki so zakon predložili, t. j. deželne vlade, ki je bila (in je) v rokah demokristjanov in socialistov. Tako se je tudi zgodilo in zakon je padel v koš, skupno z marsikaterim drugim, in zapadel tedaj, ko je zapadla mandatna doba prejšnjega parlamenta.

Tovariš Škerk je sedaj sklenil, se zmenil z nekaterimi drugimi poslanci, in predložil isti zakonski predlog. Zakaj to? Zdi se nam važno, da se tak zakon sprejme in to zares, zato pa sodimo, da je prav, če ga predložijo tako močna skupina, kot je komunistična svetovalska skupina, ki bo tudi pritiskala na pristojne organe, da bo do razprave in sprejema tega zakona tudi zares prišlo. Deželna pobuda bi res bila koristna, toda samo v primeru, če bi jo podprle sile, ki so zakonski predlog (v besedah) podprle v deželnem svetu.

Nam ni do hvalisanja, raje pa vidimo, da naše delo privede do stvarnih rezultatov. Do bo do tega prišlo je pa seveda odvisno tudi od drugih poslanskih skupin.

Kmečka manifestacije

je pa predvsem nujna demokratična enotnost kmetov.

In ta je prišla sijajno do izraza na kmečki manifestaciji v Trstu. Slovenski delovni kmetje so bili v svojih zahtevah, ki izvirajo iz njihove pripadnosti slovenski narodnostni skupnosti, deležni najbolj iskrene bratske solidarnosti s strani italijanskih delovnih kmetov. Problemi od razlaščevanja slovenske zemlje pa do pravičnega zastopstva slovenskih kmetov v javnih uradih so naleteli na popolno podporo vseh udeležencev manifestacije.

Mogočna kmečka manifestacija v Trstu za učinkovite posege dežele v korist delovnih kmetov, splovinarjev in poljskih delavcev spada v okvir vsedržavne enotne akcije za novo kmetijsko politiko, za snovanje primerne oblike dogovora med proizvajalci, primernih oblik združevanja na področju dela, predelave in prodaje pridelkov, v naložbah in reformah, na področju združniškega razvoja. Delovni kmetje se bodo le združeni lahko učinkovito spoprijeli z nasprotnimi socialnimi silami, jih premagali ter tako za vselej uveljavili načelo, da so le oni protagonisti obnovitvenega in razvojnega procesa v kmetijstvu in tvorci socialnega napredka, svobode in demokracije na vasi.